Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

23. november 2023 *

Eelotsusetaotlus – Intellektuaalomandi õigus – Direktiiv 2014/26/EL – Autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste kollektiivne teostamine – Kollektiivse esindamise organisatsioonid – Direktiiv 2004/48/EÜ – Intellektuaalomandi õiguste järgimise tagamiseks vajalikud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid – Artikkel 4 – Isikud, kellel on õigus taotleda direktiivis 2004/48/EÜ ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist – Kollektiivse esindamise organisatsioonid, kellel on õigus anda laiendatud kollektiivseid litsentse – Õigus pöörduda kohtusse intellektuaalomandi õiguste kaitseks

Kohtuasjas C-201/22,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Korkein oikeuse (Soome kõrgeim kohus) 15. märtsi 2022. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 15. märtsil 2022, menetluses

Kopiosto ry

versus

Telia Finland Oyj,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president E. Regan ning kohtunikud Z. Csehi, M.Ilešič (ettekandja), I. Jarukaitis ja D. Gratsias,

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Kopiosto ry, esindajad: *asianajajat* S. Lapiolahti ja B. Rapinoja,

– Telia Finland Oyj, esindaja: *asianajaja* M. Manner,

– Soome valitsus, esindaja: M. Pere,

* Kohtumenetluse keel: soome.

– Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,

– Euroopa Komisjon, esindajad: S. L. Kalėda, J. Samnadda ja I. Söderlund,

olles 11. mai 2023. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta (ELT 2004, L 157, lk 45; ELT eriväljaanne 17/02, lk 32) artikli 4 punkti c ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikleid 17 ja 47.

2 Taotlus on esitatud Kopiosto ry ja Telia Finland Oyj (edaspidi „Telia“) vahelises kohtuvaidluses selle üle, et Telia on telesaateid taasedastades väidetavalt rikkunud Kopiosto esindatavate autorite autoriõigusi.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2004/48

3 Direktiivi 2004/48 põhjendused 3, 10 ja 18 on sõnastatud järgmiselt:

„(3) Intellektuaalomandi õiguste tõhusate jõustamismeetmeteta tõrjutakse uuendusi ja loometegevust ning investeeringud vähenevad. Seega on vaja tagada [Euroopa] [Ü]henduses intellektuaalomandi materiaalõiguse, mis on käesoleval ajal *acquis communautaire*'i ulatuslik osa, tõhus rakendamine. Selles suhtes on intellektuaalomandi õiguste jõustamine siseturu arenemiseks esmatähtis.

[…]

(10) Käesoleva direktiivi eesmärk on ühtlustada liikmesriikide seadustikke, et tagada siseturul kõrge, võrdväärne ning ühetaoline kaitsetase.

[…]

(18) Isikud, kellel on õigus nõuda [käesolevas direktiivis ette nähtud] meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite rakendamist, peaksid olema mitte ainult õiguste valdajad, vaid neil peab olema otsene huvi ja seaduslik alus kooskõlas kohaldatava seadusega ja lubatud piires, mis võib hõlmata vastavate õiguste haldamise või kollektiivsete ja isiklike huvide kaitsmise eest vastutavaid kutseorganisatsioone.“

4 Direktiivi I peatükis „Eesmärk ja reguleerimisala“ on muu hulgas selle direktiivi artikkel 1 „Objekt“, milles on sätestatud:

„Käesolev direktiiv käsitleb intellektuaalomandi õiguste jõustamiseks vajalikke meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid. Käesolevas direktiivis sisaldab mõiste „intellektuaalomandi õigused“ tööstusomandi õigusi.“

5 Selle direktiivi artikli 2 „Reguleerimisala“ lõikes 1 on sätestatud:

„Ilma et see piiraks meetmete kohaldamist, mida kohaldatakse või võidakse kohaldada ühenduses või siseriiklikes õigusaktides kuni selleni, et need meetmed soosivad enam õiguste valdajaid, kehtivad käesolevas direktiivis sätestatud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid kooskõlas artikliga 3 mis tahes intellektuaalomandi õiguste rikkumise kohta, nagu on sätestatud ühenduse õigusaktides ja/või vastava liikmesriigi siseriiklikes õigusaktides.“

6 Direktiivi II peatükk, mis sisaldab artikleid 3–15, kannab pealkirja „Meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid“.

7 Direktiivi 2004/48 artiklis 3 „Üldised kohustused“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid sätestavad vajalikud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid käesolevas direktiivis kirjeldatud intellektuaalomandi õiguste jõustamise tagamiseks. Menetlused, protseduurid ja õiguskaitsevahendid on õiglased ega ole asjatult keerulised või kulukad ega sisalda põhjendamatuid ajalisi piiranguid ega põhjendamatuid viivitusi.

2. Meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid on tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad ning neid rakendatakse viisil, mis võimaldab vältida tõkete loomist seaduslikule kaubandusele ja ette näha kaitsemeetmeid nende kuritarvitamise vastu.“

8 Direktiivi artikkel 4 „Isikud, kellel on õigus taotleda meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist“ on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid tunnistavad käesolevas peatükis isikutena, kellel on õigus nõuda meetmete, protseduuride ja õiguskaitsevahendite kohaldamist:

a) intellektuaalomandi õiguste valdajaid kooskõlas kohaldatavate seadustega;

b) kõiki teisi isikuid, kes on volitatud nimetatud õigusi kasutama, eriti litsentsi omanikke kooskõlas kohaldatava seaduse sätetega ning nendes lubatud piirini;

c) intellektuaalomandi kollektiivõiguste halduskogusid [mõiste „intellektuaalomandi kollektiivõiguste halduskogud“ asemel on edaspidi kasutatud täpsemat vastet „intellektuaalomandi õiguste kollektiivse haldamise organisatsioon“], mida reeglipäraselt tunnustatakse kui intellektuaalomandi õiguste valdajate seadusjärgseid esindajaid kooskõlas kohaldatava seaduse sätetega ning nendes lubatud piirini;

d) kutseala õiguskaitseasutusi, mida reeglipäraselt tunnustatakse kui intellektuaalomandi õiguse valdajate seadusjärgseid esindajaid kooskõlas kohaldatava seaduse sätetega ning nendes lubatud piirini.“

Direktiiv 2014/26/EL

9 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiivi 2014/26/EL autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise ning muusikateose internetis kasutamise õiguse multiterritoriaalse litsentsimise kohta siseturul (ELT 2014, L 84, lk 72) põhjendused 8, 9, 12 ja 49 on sõnastatud järgmiselt:

„(8) „Käesoleva direktiivi eesmärk on kooskõlastada liikmesriikide eeskirju, milles käsitletakse kollektiivse esindamise organisatsioonide juurdepääsu autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teostamisele, nende juhtimismeetodeid ja järelevalveraamistikku, […]

(9) Käesoleva direktiivi eesmärk on kehtestada kollektiivse esindamise organisatsioonide suhtes kohaldatavad nõuded, et tagada juhtimise, finantshalduse, läbipaistvuse ja aruandluse kõrgeid standardeid. […]

[…]

(12) Käesolev direktiiv, mida kohaldatakse kõigi kollektiivse esindamise organisatsioonide suhtes, […] ei sekku siiski korda, mis käsitleb õiguste teostamist liikmesriikides, näiteks õiguste individuaalset teostamist, representatiivse kollektiivse esindamise organisatsiooni ja kasutaja vahelise lepingu laiendatud mõju, st laiendatud kollektiivseid litsentse, kohustuslikku kollektiivset õiguste teostamist, esindamise ning kollektiivse esindamise organisatsioonile õiguste üleandmise õiguslikke eeldusi.

[…]

(49) […] Samuti on asjakohane nõuda, et liikmesriikidel oleksid sõltumatud, erapooletud ja tõhusad vaidluste lahendamise menetlused organites, kel on intellektuaalomandiõiguse alane oskusteave, või kohtutes, mis on sobilikud kollektiivse esindamise organisatsioonide ja kasutajate vaheliste ärivaidluste lahendamiseks kehtivate või kavandatavate litsentsimistingimuste üle või lepingu rikkumise puhul.“

10 Selle direktiivi artikli 3 „Mõisted“ punktis a on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) „kollektiivse esindamise organisatsioon“ – organisatsioon, mis on seadusest, määramisest, litsentsist või muust lepingulisest kokkuleppest tulenevalt volitatud teostama autoriõigust või autoriõigusega kaasnevaid õigusi rohkem kui ühe õiguste omaja nimel õiguste omajate kollektiivse kasu huvides, see on organisatsiooni ainus või peamine eesmärk ning organisatsioon vastab ühele või mõlemale järgmistest kriteeriumitest:
   i) ta on oma liikmete omandis või kontrolli all;
   ii) ta on korraldatud mittetulunduslikel alustel“.

11 Kõnealuse direktiivi artiklis 35 „Vaidluste lahendamine“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et kollektiivse esindamise organisatsioonide ja kasutajate vahelised vaidlused, mis puudutavad eelkõige kehtivaid ja kavandatud litsentsimistingimusi või lepingurikkumist, võib esitada kohtule või vajaduse korral mõnele teisele sõltumatule ja erapooletule, intellektuaalomandi õiguses asjatundlikule vaidluste lahendamise asutusele.

2. Artiklites 33 ja 34 ning käesoleva artikli lõikes 1 osutatud menetlused ei piira osaliste õigust tõendada ja kaitsta oma õigusi, esitades selleks kohtule hagi.“

Soome õigus

12 8. juuli 1961. aasta autoriõiguse seaduse (404/1961) (tekijänoikeuslaki (404/1961), muudetud 22. mai 2015. aasta autoriõiguse seaduse muutmise seadusega (607/2015) (laki tekijänoikeuslain muuttamisesta (607/2015)); edaspidi „autoriõiguse seadus“) § 26 „Lepinguline litsents“ esimeses lõikes on ette nähtud, et autoriõiguse seaduse sätted lepingulise litsentsi kohta on kohaldatavad kokkuleppe suhtes, mille kasutaja on sõlminud haridus- ja kultuuriministeeriumi heakskiidu saanud organisatsiooniga, kes esindab konkreetses valdkonnas paljusid Soomes kasutatavate teoste autoreid, selle valdkonna autorite teoste kasutamiseks. Heakskiidu saanud organisatsioon on seoses sellise kokkuleppega volitatud esindama ka teisi sama valdkonna teoste autoreid. Nimetatud kokkuleppe alusel saadud laiendatud kollektiivse litsentsi omandaja võib asjaomases kokkuleppes määratletud tingimuste kohaselt kasutada kõiki kõnealuse valdkonna autorite teoseid.

13 Selle paragrahvi neljanda lõike kohaselt kohaldatakse korda, mille esimeses lõikes nimetatud organisatsioon on kehtestanud teose reprodutseerimise, vahendamise või edastamise eest makstava tasu väljamaksmiseks autoritele, keda see organisatsioon otseselt esindab, või autorite ühisel eesmärgil kasutamiseks, ka teiste esimeses lõigus nimetatud sama valdkonna autorite suhtes, keda see organisatsioon otseselt ei esinda.

14 Autoriõiguse seaduse § 25h „Raadio- või telesaadete taasedastamine“ esimeses lõikes on sätestatud, et raadio- või telesaates sisalduvat teost võib ilma muudatusteta taasedastada litsentsilepingu alusel, nagu on ette nähtud selle seaduse §-s 26, selleks et üldsus saaks seda vastu võtta põhiedastusega samal ajal.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

15 Kopiosto on kollektiivse esindamise organisatsioon direktiivi 2014/26 artikli 3 punkti a tähenduses, kes haldab ja annab litsentse suure hulga autorite nimel nende autorite poolt talle antud volituste alusel. Kopiosto on samuti haridus- ja kultuuriministeeriumi heakskiidu saanud organisatsioon, kes väljastab autoriõiguse seaduse § 26 tähenduses lepingulisi litsentse eelkõige raadio- või telesaates sisalduvate teoste taasedastamiseks selle seaduse § 25h esimese lõike tähenduses.

16 Telia käitab kaabeltelevisioonivõrku, milles edastatakse avalikkusele riigisiseste vabalevikanalite saatesignaale.

17 Kopiosto esitas 24. jaanuaril 2018 markkinaoikeusele (kaubanduskohus, Soome) hagi, milles palus tuvastada, et Telia on telesaateid autoriõiguse seaduse § 25h tähenduses taasedastanud, ning kuna Kopiosto ei ole selleks eelnevat luba andnud, rikutakse sellega nende autorite õigusi, keda Kopiosto esindab esimese võimalusena lepingulisi litsentse väljastava organisatsioonina ja teise võimalusena talle autoriõiguste omajate poolt antud volituste alusel.

18 Telia on seisukohal, et Kopiostol puudub õigus esitada autorite õiguste rikkumisel põhinev hagi.

19 Markkinaoikeus (kaubanduskohus) jättis 18. juuni 2019. aasta kohtuotsusega vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata Kopiosto nõuded, mis põhinesid autoriõiguse rikkumisel, põhjendusel et Kopiostol ei ole õigust esitada enda nimel autoriõiguste rikkumise tuvastamise hagi nende õiguste omajate eest, keda ta autoriõiguse seaduse §-s 26 ette nähtud olukordades esindab litsentse väljastava organisatsioonina. Markkinaoikeus leidis, et samuti ei ole Kopiostol õigust esitada autoriõiguste rikkumise tuvastamise hagi nende õiguste omajate eest, kes olid andnud sellele organisatsioonile volituse oma õiguste teostamiseks ja enda esindamiseks kohtus.

20 Kopiosto esitas selle kohtuotsuse peale kassatsioonkaebuse Korkein oikeusele (Soome kõrgeim kohus), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus, väites esimese võimalusena, et lepingulisi litsentse väljastava organisatsioonina on tal – nagu on nõutud direktiivi 2004/48 artikli 4 punktis c – otsene huvi pöörduda kohtusse tema esindatavate autorite teoste õigusvastase kasutamise korral, ja teise võimalusena, et tal on vähemalt õigus esitada hagi nende autorite teoste ilma loata kasutamise korral, kelle autoriõigusi ta teostab autoriõiguste haldamise ja kohtus esindamise volituste alusel, mille on talle andnud asjaomased autorid.

21 Telia väidab eelotsusetaotluse esitanud kohtus, et lepingulisi litsentse väljastava organisatsioonina on Kopiostol õigus anda litsentse telesaadete taasedastamiseks ja koguda vastavat tasu. Seevastu saab autoriõiguse rikkumise tuvastamise hagi esitada ainult asjaomase autoriõiguse algne omaja või selle autoriõiguse omandaja.

22 Korkein oikeus (kõrgeim kohus) leiab sisuliselt, et kuna riigisiseses õiguses puuduvad asjakohased õigusnormid, siis on põhikohtuasja vaidluse lahendamiseks vaja saada vastus küsimusele, millistel tingimustel saab direktiivi 2014/26 artikli 3 punkti a tähenduses kollektiivse esindamise organisatsioonil olla õigus nõuda direktiivi 2004/48 II peatükis ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist. Nimetatud kohus soovib eelkõige teada, kas direktiivi 2004/48 artikli 4 punkti c tähenduses on selleks piisav, kui litsentse väljastaval organisatsioonil on riigisisese õiguse kohaselt üldine kohtumenetlusteovõime ning õigus pidada kõigi asjaomase valdkonna õiguste omajate nimel läbirääkimisi telesaadete taasedastamise lepinguliste litsentside üle ja väljastada vastavaid litsentse, või on kohtusse pöördumise õiguse eeldus see, et litsentse väljastaval organisatsioonil on riigisiseses õiguses sõnaselgelt sätestatud õigus esitada enda nimel autoriõiguse rikkumise tuvastamise hagi.

23 Sellega seoses märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus kõigepealt, et 7. augusti 2018. aasta kohtuotsuses SNB-REACT (C-521/17, EU:C:2018:639) seadis Euroopa Kohus selle õiguse tingimuseks, et intellektuaalomandi õiguste omajate kollektiivse esindamise organisatsioonil on riigisiseste õigusnormide kohaselt otsene huvi kaitsta selliseid õigusi ja et neist õigusnormidest tuleneb tema kohtumenetlusteovõime, täpsustamata siiski, kas see teine tingimus viitab organisatsiooni üldisele õigusele pöörduda kohtusse vaidluse poolena või on selle kohaselt nõutav, et riigisiseses õiguses oleks sõnaselgelt ette nähtud või vähemalt lubatud, et laiendatud kollektiivseid litsentse väljastav organisatsioon võib esitada autoriõiguse rikkumisel põhineva hagi.

24 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib veel, et nimetatud kohtuotsuse punktidest 34 ja 35 lähtudes jääb selgusetuks, kas direktiivi 2004/48 artikli 4 punkti c tuleb tõlgendada nii, et selle sätte eesmärk on ühtlustada see, kuidas tuleb käsitada organisatsiooni „otsest huvi“ – direktiivi 2004/48 põhjenduse 18 tähenduses – kaitsta enda esindatavate õiguste omajate õigusi, või tuleb selle mõiste tähendus kindlaks määrata riigisisese õiguse alusel. Direktiivi 2004/48 artikli 4 punktist c koosmõjus selle direktiivi põhjendusega 18 ei selgu siiski, kas kollektiivse esindamise organisatsioonil on otsene huvi kaitsta intellektuaalomandi õigusi üksnes sel põhjusel, et tal on

ühelt poolt lepingulist litsentsi käsitlevate sätete või teiselt poolt õiguste omajate poolt antud õiguste teostamise volituste alusel õigus anda teoste kasutusõigusi ja nõuda selliste kasutusõiguste eest õiguste omajatele võlgnetava tasu maksmist, et kanda see üle neile õiguste omajatele.

25 Lõpuks kahtleb eelotsusetaotluse esitanud kohus eelkõige seoses kohtusse pöördumise õigusega, mis põhineb sellel, et tegemist on laiendatud kollektiivse litsentsimise organisatsiooniga, direktiivi 2004/48 artikli 4 punkti c tõlgenduses, juhul kui tõlgendamisel võetakse arvesse ühelt poolt harta artiklis 17 ette nähtud omandiõiguse kaitset ja teiselt poolt harta artiklis 47 ette nähtud õigust tõhusale õiguskaitsevahendile. Sellega seoses märgib Korkein oikeus (kõrgeim kohus), et kui laiendatud kollektiivse litsentsimise organisatsioonil on õigus esitada enda nimel autoriõiguse rikkumise tuvastamise hagi, võib see piirata õiguste omaja õigust esitada ise selline hagi. Selles kontekstis tuleb kindlaks teha, kas sellisele organisatsioonile kohtusse pöördumise õiguse andmist nendeks juhtudeks, kui rikutud on selliste autorite õigusi, kes ei ole oma ainuõigust üle andnud, tuleb käsitada kõnealuste autorite autoriõiguste teostamise õiguse ebaproportsionaalse riivena. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib siiski, et selline riive võib olla põhjendatud eelkõige seetõttu, et kollektiivse esindamise organisatsioonil on võimalik sekkuda tõhusamalt kui autoriõiguse omajal endal.

26 Neil asjaoludel otsustas Korkein oikeus (kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas lepingulisi litsentse väljastavate organisatsioonide puhul, kes teostavad kollektiivselt intellektuaalomandi õigusi, hõlmab nende kohtumenetlusteovõime nimetatud õiguste kaitseks, mida eeldatakse direktiivi 2004/48 artikli 4 punktil c põhineva kohtusse pöördumise õiguse puhul, üksnes riigisiseses õiguses ette nähtud üldist kohtumenetlusteovõimet, või on eelduseks, et riigisisestes õigusaktides on sõnaselgelt tunnustatud nende õigust esitada enda nimel hagi kõnealuste õiguste kaitseks?

2. Kas direktiivi 2004/48 artikli 4 punkti c tõlgendamisel tuleb väljendit „otsene huvi tema esindatavate õiguste omajate autoriõiguste kaitsmise vastu“ tõlgendada kõigis liikmesriikides ühetaoliselt, kui tegemist on direktiivi 2014/26 artikli 3 punktis a nimetatud kollektiivse esindamise organisatsiooni õigusega esitada enda nimel intellektuaalomandi õiguste rikkumise tuvastamise hagi, juhul kui
   a) see puudutab teoseid, mille kasutamiseks on sellel organisatsioonil kui autoriõiguse seaduse tähenduses lepingulisi litsentse väljastaval organisatsioonil õigus väljastada laiendatud kollektiivseid litsentse, mis võimaldavad litsentsisaajal kasutada ka selle valdkonna neid teoseid, mille autorid ei ole seda organisatsiooni volitanud oma õigusi teostama;
   b) tegemist on selliste teoste kasutamisega, millega seoses on autor organisatsioonile kas lepingu või volikirjaga andnud volituse oma õiguste teostamiseks, samas autoriõigusi sellele organisatsioonile üle andmata?

3. Kui lähtutakse sellest, et asjaomasel organisatsioonil on lepingulisi litsentse väljastava organisatsioonina otsene huvi ja õigus esitada hagi enda nimel, siis milline tähtsus selle õiguse hindamise korral võib harta artiklite 17 ja 47 alusel olla asjaolul, et see organisatsioon esindab lepingulisi litsentse väljastava organisatsioonina ka selliseid autoreid, kes ei ole teda volitanud oma õigusi teostama, ja asjaolul, et sellele organisatsioonile ei ole seaduses ette nähtud õigust esitada hagi nende autorite õiguste kaitseks?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

27 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2004/48 artikli 4 punkti c tuleb tõlgendada nii, et intellektuaalomandi õiguste kollektiivse esindamise organisatsiooni õiguse taotleda enda nimel selle direktiivi II peatükis ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist – tingimusel, et tal on otsene huvi kaitsta asjaomaseid õigusi – tunnustamiseks piisab, et sellisel organisatsioonil on kohtumenetlusteovõime, või peab kohaldatavas õiguses olema sõnaselgelt sätestatud, et sellisel organisatsioonil on õigus esitada hagi intellektuaalomandi õiguste kaitseks.

28 Sellega seoses tuleb kõigepealt meenutada, et Euroopa Kohus on tõdenud, et nähtuvalt direktiivi 2004/48 põhjendusest 18, millest lähtudes tuleb selle artiklit 4 tõlgendada, soovis Euroopa Liidu seadusandja, et direktiivi II peatükis ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamise taotlemise õigust tunnustataks mitte ainult intellektuaalomandi õiguste omajate, vaid – kooskõlas kohaldatava õigusega ja selles ette nähtud piires – ka nende isikute puhul, kellel on otsene huvi neid õigusi kaitsta ja kohtumenetlusteovõime (7. augusti 2018. aasta kohtuotsus SNB-REACT, C-521/17, EU:C:2018:639, punkt 33).

29 Need isikud on loetletud direktiivi artikli 4 punktides b–d. Intellektuaalomandi õiguste kollektiivse esindamise organisatsiooni on nimetatud selle artikli punktis c, mille kohaselt liikmesriigid tunnustavad nõuetekohase heakskiidu saanud kollektiivse esindamise organisatsiooni kui õiguste omajate esindaja õigust taotleda sama direktiivi II peatükis sätestatud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist kooskõlas kohaldatava õigusega ja selles ette nähtud piires.

30 Euroopa Kohus on leidnud, et direktiivi 2004/48 artikli 4 punkti c tuleb tõlgendada nii, et kaubamärgiomanike kollektiivse esindamise organisatsiooni on liikmesriigid kohustatud tunnustama isikuna, kellel on õigus enda nimel nõuda selles direktiivis ette nähtud õiguskaitsevahendite kohaldamist kaubamärgiomanike õiguste kaitseks ning nende õiguste teostamiseks enda nimel kohtusse pöörduda, tingimusel et riigisisestest õigusnormidest tulenevalt on sellel organisatsioonil otsene huvi kaitsta neid õigusi ja nende õigusnormide alusel on tal asjakohane kohtumenetlusteovõime (vt selle kohta 7. augusti 2018. aasta kohtuotsus SNB-REACT, C-521/17, EU:C:2018:639, punkt 39).

31 Sellest järeldub, et intellektuaalomandi õiguste kollektiivse esindamise organisatsioonil on õigus enda nimel nõuda direktiivi 2004/48 II peatükis ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist tingimusel, et kohaldatava õiguse kohaselt on sellel organisatsioonil otsene huvi kaitsta neid õigusi ja nende õigusnormide alusel on tal õigus sel eesmärgil kohtusse pöörduda.

32 Järelikult ei piisa intellektuaalomandi õiguste kollektiivse esindamise organisatsiooni kohtumenetlusteovõimest – mis tal siiski tingimata peab olema –, et saaks tunnustada tema õigust nõuda enda nimel direktiivis ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist.

33 Pealegi tuleb tõdeda, et kuna kohtumenetlusteovõime kujutab endast juriidilise isiku staatuse tavalist tunnust, mis üldjuhul on kollektiivse esindamise organisatsioonidel, jätaks teistsugune tõlgendus 7. augusti 2018. aasta kohtuotsuse SNB-REACT (C-521/17, EU:C:2018:639) punktis 39 nimetatud teise tingimuse ilma soovitava toimeta.

34 Mis järgmiseks puudutab küsimust, kas intellektuaalomandi õiguste kollektiivse esindamise organisatsiooni õiguse taotleda enda nimel direktiivis 2004/48 ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist tunnustamise eeldus on, et see õigus oleks sõnaselgest sätestatud kohaldatavates õigusaktides, siis tuleb meenutada, et nimetatud direktiivi artikli 4 punktis c on üldine viide „kohaldatava seaduse sätetele“.

35 Selline väljend ei tähenda aga tingimata, et intellektuaalomandi õiguste kollektiivse esindamise organisatsiooni õigus taotleda enda nimel direktiivis ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist peab olema sõnaselgelt ette nähtud erisättes, kuna asjaomane kohtusse pöördumise õigus võib tuleneda üldistest menetlusnormidest.

36 Seda tõlgendust kinnitab direktiivi 2004/48 eesmärk, mis direktiivi põhjendusest 10 nähtuvalt seisneb eelkõige siseturul intellektuaalomandi kõrgetasemelise kaitse tagamises (17. juuni 2021. aasta kohtuotsus M.I.C.M., C-597/19, EU:C:2021:492, punkt 75 ja seal viidatud kohtupraktika). Sel eesmärgil on direktiivi artiklis 3 liikmesriikidele seatud kohustus näha ette minimaalsed meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid, mis on vajalikud intellektuaalomandi õiguste jõustamise tagamiseks.

37 Ent nagu nähtub nimetatud direktiivi põhjendusest 18, on liidu seadusandja pidanud soovitavaks, et direktiivis ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamise taotlemise õigust tunnustataks – nagu on juba märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 28 – nii intellektuaalomandi õiguste omajate kui ka kollektiivse esindamise organisatsioonide puhul, kellel on üldjuhul rahalised ja materiaalsed vahendid, mis võimaldavad neil tõhusalt algatada kohtumenetlusi, et võidelda nende õiguste rikkumise vastu.

38 Järelikult võib direktiivi 2004/48 artikli 4 punkti c kitsalt tõlgendamine liikmesriikides, kus ei ole vastu võetud õigusnorme, mis reguleeriks konkreetselt kollektiivse esindamise organisatsioonide kaebeõigust, takistada neil organisatsioonidel taotleda enda nimel selles direktiivis ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist, mis võib kaasa tuua liidu seadusandja poolt intellektuaalomandi õiguste jõustamise tagamiseks kehtestatud meetmete tõhususe vähenemise ohu.

39 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2004/48 artikli 4 punkti c tuleb tõlgendada nii, et intellektuaalomandi õiguste kollektiivse esindamise organisatsiooni õiguse taotleda enda nimel selle direktiivi II peatükis ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist – tingimusel, et tal on otsene huvi kaitsta asjaomaseid õigusi – tunnustamiseks peab sellisel organisatsioonil olema kas sellekohases erisättes ette nähtud või siis üldistest menetlusnormidest tulenev õigus pöörduda kohtusse intellektuaalomandi õiguste kaitseks.

Teine küsimus

40 Teise küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2004/48 artikli 4 punkti c tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigid on kohustatud tunnustama intellektuaalomandi õiguste kollektiivseks esindamiseks nõuetekohase heakskiidu saanud

organisatsiooni kui õiguste omajate esindaja otsest huvi taotleda enda nimel sama direktiivi II peatükis sätestatud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist olukorras, kus sellise organisatsiooni otsene huvi asjaomaseid õigusi kaitsta ei tulene kohaldatavate riigisiseste õigusaktide sätetest.

41 Olgu meenutatud, et mõistet „otsene huvi“, mida direktiivi 2004/48 artiklis 4 kasutatud ei ole, on mainitud selle direktiivi põhjenduses 18, millest nähtub, et liidu seadusandja soovis, et selles direktiivis ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamise taotlemise õigus oleks tagatud nii intellektuaalomandi õiguste omajatele kui ka isikutele, kellel on otsene huvi neid õigusi kaitsta ning kohtumenetlusteovõime „niivõrd, kuivõrd see on lubatud kohaldatava õigusega ja kooskõlas sellega“.

42 Nõnda on direktiivi 2004/48 artikli 4 punktis a ette nähtud, et liikmesriigid annavad intellektuaalomandi õiguste omajatele igal juhul õiguse nõuda selle direktiivi II peatükis sätestatud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist, ning seejärel on selle artikli 4 punktides b–d kirjeldatud kõigil juhtudel täpsustatud, et liikmesriigid tunnustavad seda õigust teiste isikute ja teatavate konkreetsete organisatsioonide puhul üksnes kooskõlas kohaldatava õigusega ja selles ette nähtud piires (7. augusti 2018. aasta kohtuotsus SNB-REACT, C-521/17, EU:C:2018:639, punkt 28).

43 Sellega seoses on Euroopa Kohus täpsustanud, et direktiivi 2004/48 artikli 4 punktis c sisalduvat viidet „kohaldatavale õigusele“ tuleb mõista nii, et see viitab nii asjaomastele liikmesriigi õigusnormidele kui ka – olukorrast sõltuvalt – liidu õigusele (vt selle kohta 7. augusti 2018. aasta kohtuotsus SNB-REACT, C-521/17, EU:C:2018:639, punkt 31).

44 Seega tuleb – nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 52 – teisele küsimusele vastamiseks kindlaks teha, kas praegu kehtivates liidu õigusnormides on tunnustatud kollektiivse esindamise organisatsiooni otsest huvi kaitsta intellektuaalomandi õigusi.

45 Sellega seoses tuleb esiteks märkida, et nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktidest 41 ja 42, ei ole kõnealuses direktiivis endas reguleeritud küsimust, kas kollektiivse esindamise organisatsioonil on otsene huvi kaitsta intellektuaalomandi õigusi, kuna direktiivis on sel eesmärgil viidatud kohaldatavale õigusele.

46 Sellisele tõlgendusele leiab kinnituse direktiivi ettevalmistavatest materjalidest, millest nähtub, et liidu seadusandja loobus ideest ühtlustada direktiivi artikli 4 punktis c nimetatud organisatsioonide kaebeõigus. Nimelt oli Euroopa Komisjoni algses ettepanekus võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv intellektuaalomandi õiguste jõustamise meetmete ja korra kohta (COM(2003) 46 (lõplik)) sõnastatud liikmesriikide kohustus tunnustada kollektiivse esindamise organisatsioonide „õigust taotleda meetmete ja menetluste kohaldamist ja nende kohtumenetlusteovõimet seoses nende kollektiivsete või individuaalsete huvide kaitsega, mida nad esindavad“, ent sellest lähenemisviisist otsustati lõppastmes loobuda ja kasutati viidet kohaldatavale õigusele.

47 Teiseks tuleb märkida, et kuigi direktiivi 2014/26 artikli 35 lõikega 1 –koostoimes selle direktiivi põhjendusega 49 – on liikmesriikidele seatud kohustus näha kollektiivse esindamise organisatsioonide ja kasutajate vaheliste vaidluste eeskätt kohtulikuks lahendamiseks ette sõltumatud, erapooletud ja tõhusad menetlused, on selle direktiivi eesmärk siiski – nagu nähtub selle põhjendustest 8 ja 9 – nende organisatsioonide kohtusse pöördumise tingimuste reguleerimise asemel pigem selliste riigisiseste eeskirjade kooskõlastamine, mis käsitlevad seda,

kuidas asjaomased organisatsioonid saavad õiguse teostada autoriõigust ja sellega kaasnevaid õigusi, nende organisatsioonide juhtimise korda ja järelevalveraamistikku ning nende organisatsioonide juhtimise, finantsjuhtimise, läbipaistvuse ja aruandluse kõrge taseme tagamist. Seega ei saa asuda seisukohale, et selle sätte eesmärk on reguleerida kollektiivse esindamise organisatsioonide otsest huvi kaitsta intellektuaalomandi õigusi.

48 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et liidu õiguses on reguleerimata see, millistel tingimustel on kollektiivse esindamise organisatsioonil otsene huvi kaitsta intellektuaalomandi õigusi, ning fraasiga „kohaldatava õiguse sätted“, mida on kasutatud direktiivi 2004/48 artikli 4 punktis c, on viidatud liikmesriikide riigisisesele õigusele.

49 Sellega seoses olgu meenutatud, et Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt on liikmesriigid kohustatud tunnustama intellektuaalomandi õiguste kollektiivse esindamise organisatsiooni õigust taotleda kõnealuses direktiivis ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist ning õigust pöörduda kohtusse nende õiguste kaitseks eelkõige juhul, kui riigisiseste õigusnormide kohaselt on sellel organisatsioonil otsene huvi neid õigusi kaitsta. Järelikult on liikmesriigi kohtu ülesanne kindlaks teha, kas niisugusel organisatsioonil on kohaldatavate riigisiseste õigusnormide alusel otsene huvi kaitsta nende õiguste omajate õigusi, keda ta esindab; seejuures tuleb täpsustada, et kui see tingimus ei ole täidetud, siis ei ole asjaomasel liikmesriigil kõne all olevat tunnustamiskohustust (vt selle kohta 7. augusti 2018. aasta kohtuotsus SNB-REACT, C-521/17, EU:C:2018:639, punktid 34, 36 ja 38).

50 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 2004/48 artikli 4 punkti c tuleb tõlgendada nii, et käesoleval ajal kehtiva liidu õiguse kohaselt ei ole liikmesriigid kohustatud tunnustama intellektuaalomandi õiguste kollektiivseks esindamiseks nõuetekohase heakskiidu saanud organisatsiooni kui õiguste omajate esindaja otsest huvi taotleda enda nimel selle direktiivi II peatükis sätestatud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist olukorras, kus sellise organisatsiooni otsene huvi asjaomaseid õigusi kaitsta ei tulene kohaldatavate riigisiseste õigusaktide sätetest.

Kolmas küsimus

51 Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, milline tähtsus on kohtusse pöördumise õiguse üle – olukorrast sõltuvalt harta artiklitest 17 ja 47 lähtudes – otsustamisel sellel asjaolul, et asjaomane organisatsioon esindab lepingulisi litsentse väljastava organisatsioonina ka selliseid autoreid, kes ei ole teda volitanud oma õigusi teostama, ja asjaolul, et seaduses ei ole ette nähtud selle organisatsiooni õigust esitada hagi nende autorite õiguste kaitseks.

52 Nagu nähtub eelotsusetaotluse esitanud kohtu kasutatud sõnastusest, on see küsimus esitatud juhuks, kui peaks tuvastatama, et kollektiivse esindamise organisatsioonil on seoses laiendatud litsentsiga kaitstud õigusi puudutavate vaidlustega otsene huvi ja õigus pöörduda kohtusse enda nimel.

53 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 65 märkis, puudub käesoleval juhul selline eeldus. Esiteks on nii, et käesoleval ajal kehtiva liidu õiguse kohaselt ei ole liikmesriigid – nagu on märgitud selle otsuse punktis 48 – kohustatud tunnustama kollektiivse esindamise organisatsiooni otsest huvi taotleda enda nimel direktiivi 2004/48 II peatükis sätestatud

meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist. Teiseks nähtub eelotsusetaotlusest, et Soome õiguses ei ole selliste organisatsioonide kohtusse pöördumise õigus reguleeritud ei kohaldatava riigisisese õiguse erisättega ega üldiste menetlusnormidega.

54 Võttes arvesse teisele küsimusele antud vastust, ei ole järelikult kolmandale küsimusele vaja vastata.

Kohtukulud

55 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

1. **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta artikli 4 punkti c**

   tuleb tõlgendada nii, et

   intellektuaalomandi õiguste kollektiivse esindamise organisatsiooni õiguse taotleda enda nimel selle direktiivi II peatükis ette nähtud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist – tingimusel, et tal on otsene huvi kaitsta asjaomaseid õigusi – tunnustamiseks peab sellisel organisatsioonil olema kas sellekohases erisättes ette nähtud või siis üldistest menetlusnormidest tulenev õigus pöörduda kohtusse intellektuaalomandi õiguste kaitseks.

2. **Direktiivi 2004/48 artikli 4 punkti c**

   tuleb tõlgendada nii, et

   käesoleval ajal kehtiva liidu õiguse kohaselt ei ole liikmesriigid kohustatud tunnustama intellektuaalomandi õiguste kollektiivseks esindamiseks nõuetekohase heakskiidu saanud organisatsiooni kui õiguste omajate esindaja otsest huvi taotleda enda nimel selle direktiivi II peatükis sätestatud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamist olukorras, kus sellise organisatsiooni otsene huvi asjaomaseid õigusi kaitsta ei tulene kohaldatavate riigisiseste õigusaktide sätetest.

Allkirjad